

Nr 74.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till ytterligare aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag, m. m.; given Stockholms slott den 16 februari 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Norrbottens järnverk aktiebolag tillkom efter beslut av 1939 års urtima riksdag. Dess huvudsakliga verksamhet skulle avse tackjärnstillverkning i Luleå. Vid 1941 och 1944 års riksdagar godkändes utbyggnadsplaner, enligt vilka järnverket skulle bestå, utom av hjälpanläggningar och allmänna anläggningar, av tre eltackjärnsugnar med en sammanlagd kapacitet av 90 000 ton per år, ett elektrostålverk och ett thomasverk. Dessa anläggningar med undantag av thomasverket, som ännu icke uppförts, ha varit i bruk under en följd av år.

År 1945 anhöll riksdagen om utredning angående möjligheterna att uppätta en utvidgad metallurgisk industri i Norrbotten. Utredningsuppdraget lämnades åt styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag, som nästföljande år framlade förslag om järnverkets fortsatta utbyggnad. 1946 års riksdag beslöt, i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens förslag, att järnverket skulle utbyggas med en koksmasugn för framställning av 200 000 ton tackjärn per år och en valsverksanläggning. Dessutom skulle järnverkets övriga anläggningar utvidgas. 1947 års riksdag godkände definitiva planer för valsverksanläggningen, enligt vilka denna skulle omfatta ett götvalsverk, ett grovvalsverk samt ett fin- och trådvalsverk.

Medel till utbyggnaden skulle tillföras bolaget dels i form av aktiekapital, dels genom upplåning. 1946 och 1947 års riksdagar anvisade tillhoppa

55 500 000 kronor till aktieteckning i bolaget och beslöt, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti i mån av behov för lån åt bolaget intill sammanlagt högst 95 000 000 kronor. För genomförande av utbyggnadsplanerna beräknades alltså sammanlagt 150 500 000 kronor.

I skrivelse den 25 oktober 1950 har bolagets styrelse meddelat att utbyggnaden kommer att draga större kostnader än beräknat. De egentliga anläggningskostnaderna uppskattas nu till 258 068 600 kronor eller i runt tal 107 000 000 kronor mera än i de tidigare kalkylerna. Styrelsen beräknar, att särskilda, delvis oförutsedda omständigheter åsamkat bolaget merkostnader om tillhoppa 12 000 000 kronor. Fördyringen i övrigt, i runt tal 95 000 000 kronor eller ca 63 procent av den tidigare beräknade kostnadssumman om 150 500 000 kronor, förklaras till övervägande delen bero på den pris- och kostnadsstegring, som inträffat sedan kalkylerna för utbyggnaden gjordes.

I anledning av fördyringen av de egentliga anläggningskostnaderna hemställer styrelsen, att för budgetåret 1951/52 måtte anvisas ett investeringsanslag om 110 000 000 kronor till teckning av aktier i bolaget.

Styrelsen förutser vidare, att ytterligare i runt tal 35 000 000 kronor komma att erfordras för följande ändamål, nämligen 8 000 000 kronor för täckande av anläggningsverksamhetens indirekta kostnader och andel i bolagets allmänna förvaltningskostnader, 3 400 000 kronor för bestridande av räntekostnader, 8 000 000 kronor för täckande av igångkörningskostnader och 15 000 000 kronor för oförutsedda utgifter. Detta medelsbehov väntas dock i någon utsträckning kunna tillgodoses genom driftsöverskott. Styrelsen hemställer, att staten genom riksgäldskontoret måtte ställa garanti i mån av behov för lån till bolaget å högst nyssnämnda belopp om 35 000 000 kronor.

Departementschefen finner det på anförda skäl ofrånkomligt att den beslutade utbyggnaden av järnverket slutföres i så skyndsamt takt som möjligt; han anser sig trots betänkligheter mot den avsevärda kostnadsstegringen icke kunna framställa väsentliga erinringar mot styrelsens beräkning av medelsbehovet för utbyggnadens fullbordan. För budgetåret 1951/52 anses dock endast 75 000 000 kronor av begärda 110 000 000 kronor för aktieteckning vara erforderliga. Det föreslås att riksdagen måtte *dels* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 000 kronor till teckning av aktier i bolaget *dels ock* besluta, att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti för lån till bolaget å högst 35 000 000 kronor.

Av styrelsen gjorda framställningar om förvärv av aktierna i Mertainens gruvaktiebolag och om anslag till kostnaderna för ett rördelsgjuteri biträdas icke i propositionen.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, fråga om *anslag till ytterligare aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag, m. m.* och anför därvid följande.

I bilaga 31 till 1951 års statsverksproposition har Kungl. Maj:t under punkt 5 föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag för budgetåret 1951/52 beräkna ett investeringsanslag av 75 000 000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla ifrågavarande ärende.

Tidigare riksdagsbeslut om Norrbottens järnverk aktiebolag.

Till aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag anvisade 1939 års urtima riksdag ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor (prop. nr 70, r. skr. nr 98). Sedan styrelse för bolaget tillsatts, framlade densamma detaljerade anläggningsplaner och kostnadsberäkningar för järnverket samt anhöll om ytterligare medelsanvisning. 1941 års riksdag anvisade också ett nytt reservationsanslag av 7 000 000 kronor till ytterligare aktieteckning i bolaget samt beslöt, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti för förlagslån till bolaget i riksbanken till ett belopp av 3 000 000 kronor (prop. nr 322/1941, r. skr. nr 521/1941). Enligt den därvid godkända planen skulle anläggningarna bestå — utom av hjälpanläggningar och allmänna anläggningar — av ett tackjärnverk, innefattande två elektriska tackjärnsugnar med en sammanlagd produktionskapacitet av ca 60 000 ton per år, sinterverk, thomasverk och ett elektrostålverk med en ugn.

År 1944 anmälde bolagets styrelse, att det kapital, som tidigare ställts till bolagets förfogande, på grund av prisstegring och andra oförutsedda förhållanden visat sig otillräckligt för utbyggnad av samtliga de i den godkända planen ingående anläggningarna. Vid denna tidpunkt hade endast de två elektriska tackjärnsugnarna kunnat färdigställas. Av de övriga anlägg-

ningarna voro sinterverket och elektrostålverket under byggnad, medan där-
emot arbetena med thomasverket icke påbörjats. Styrelsen hemställde, att
ytterligare 6 000 000 kronor måtte anvisas för utbyggnaden. I särskild skri-
velse anhöll styrelsen vidare, att 1 500 000 kronor måtte ställas till bolagets
förfogande för uppförande av en förreduktionsanläggning, i vilken gasen
från tackjärnsugnarna kunde utnyttjas. Vid anmälan av styrelsens nyss-
nämnda båda framställningar för Kungl. Maj:t tillstyrkte dåvarande chefen
för handelsdepartementet, att 1 500 000 kronor äskades av riksdagen till lån
åt bolaget för uppförande av en förreduktionsanläggning samt att likaledes
1 500 000 kronor anvisades som aktiekapital åt bolaget för att täcka kost-
naderna för färdigställande av bl. a. sinterverket och elektrostålverket. Där-
emot ansåg departementschefen, att uppförandet av thomasverket tills vidare
borde uppskjutas. Propositionen i ämnet (nr 283/1944) bifölls av riksdagen
(skr. nr 406/1944).

Efter viss utredning rörande frågan om järnverkets vidare utbyggnad
med en tredje elektrisk tackjärnsugn och det tidigare beslutade thomasver-
ket föreslog Kungl. Maj:t senare år 1944 riksdagen att för en dylik utbyggnad
anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor (prop. nr 305/1944). Pro-
positionen bifölls av riksdagen (skr. nr 503/1944). Av det anvisade belop-
pet skulle 3 500 000 kronor användas till uppförande av den tredje tack-
järnsugnen, vilken skulle erhålla en kapacitet av 30 000 ton per år. Genom
denna ugn skulle sålunda järnverkets produktionskapacitet i fråga om tack-
järn höjas från 60 000 till 90 000 ton per år. Återstoden av beloppet eller
4 500 000 kronor avsågs till uppförande av thomasverket.

I anledning av väckta motioner anhöll riksdagen i skrivelse den 26 maj
1945, nr 291, hos Kungl. Maj:t bl. a. om en allsidig utredning rörande möj-
ligheterna att, med utnyttjande av malmer, vattenkraft och andra naturtill-
gångar, upprätta en utvidgad metallurgisk industri i Norrbotten. Med stöd
av Kungl. Maj:ts den 25 januari 1946 i anledning härav givna bemyndigande
uppdrog dåvarande departementschefen åt styrelsen för bolaget jämte sär-
skilt tillkallade experter att i enlighet med närmare angivna riktlinjer verk-
ställa utredning och avgiva förslag angående en effektivisering av driften vid
bolaget, angående en finansiell omkonstruktion av bolaget samt angående
frågan huruvida, i vilken grad och på vad sätt en fortsatt utbyggnad av
verket, utöver den redan pågående, skulle äga rum.

I skrivelse den 17 april 1946 framlade bolagets styrelse utredning med
förslag till järnverkets vidare utbyggnad ävensom plan för en finansiell re-
konstruktion av bolaget. Styrelsen föreslog beträffande frågan om järnver-
kets vidare utbyggnad, att järnverket skulle utvidgas i en första etapp till en
kapacitet av 300 000 ton tackjärn per år och i en andra etapp till en slutlig
kapacitet av 500 000 ton tackjärn per år. Av sistnämnda mängd tackjärn
skulle framställas 300 000 ton valsverksprodukter, vartill beräknades åtgå
350 000 ton tackjärn, medan återstående 150 000 ton tackjärn skulle försäl-
jas i obearbetat skick. I den första utbyggnadsetappen skulle uppföras dels
en koksmasugn med en årlig kapacitet av 200 000 ton tackjärn, dels ett göt-

valsverk, tillräckligt för järnverkets slutliga totalkapacitet, och ett grovvalsverk (typ trio). Härjämte skulle järnverkets befintliga metallurgiska anläggningar, samt hjälpavdelningar och allmänna avdelningar utvidgas i erforderlig utsträckning. Kostnaderna för genomförande av den första utbyggnadsetappen uppskattades av styrelsen till 95 000 000 kronor. Styrelsen beräknade därvid 3 500 000 kronor för erforderlig utvidgning av sinterverket, 22 000 000 kronor för uppförande av masugnsanläggningen, 3 500 000 kronor för utbyggnad av thomasverket utöver den förut fastställda planen för denna anläggning, 4 500 000 kronor för utökning av elektrostålverket med två ugnar och 28 000 000 kronor för uppförande av valsverksanläggningen (göt- och grovvalsverk). Vidare avsåg styrelsen 7 000 000 kronor till erforderlig utvidgning av järnverkets hjälpavdelningar och 26 500 000 kronor till utbyggnad av de allmänna avdelningarna. Av det sistnämnda beloppet skulle enligt styrelsens avsikt 1 000 000 kronor användas till uppförande av bostäder åt järnverkets personal.

I fråga om sättet att bestrida kostnaderna för den föreslagna utbyggnaden av järnverket föreslog styrelsen, att 25 500 000 kronor måtte anvisas för nyteckning av aktier i bolaget samt att bolaget måtte medgivas rätt att hos Sveriges riksbank upptaga lån å i runt tal 70 000 000 kronor. Därjämte anhöll bolaget, att dess förlagskapital måtte få ökas med 3 000 000 kronor. — Styrelsen förutsatte, att i en andra utbyggnadsetapp skulle uppföras en eller flera masugnar samt ett fin- och mediumvalsverk. Kostnaderna för denna etapp uppskattade styrelsen preliminärt till omkring 40 000 000 kronor. Utbyggnaden i dess helhet beräknades vara fullbordad omkring år 1950.

Styrelsens framställning anmäldes för Kungl. Maj:t den 24 maj 1946. Därvarande departementschefen biträdde därvid i huvudsak styrelsens förslag. Vad angick medelsanvisningen för den första utbyggnadsetappen föreslog dock departementschefen, att det för ny aktieteckning i bolaget avsedda kapitallillskottet om 25 500 000 kronor skulle ökas med 5 000 000 kronor, varav 1 000 000 kronor beräknades för uppförande av bostäder — till vilket ändamål departementschefen sålunda ansåg ett sammanlagt belopp av 2 000 000 kronor vara erforderligt — 2 500 000 kronor för bestridande av ränta å det ianspråktaga kapitalet under utbyggnadstiden och 1 500 000 kronor för täckande av igångkörningskostnader och oförutsedda utgifter. I anslutning härtil hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för genomförande av den första utbyggnadsetappen anvisa ett investeringsanslag av 30 500 000 kronor till teckning av aktier i bolaget ävensom besluta, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti dels i mån av behov för lån åt bolaget intill ett avrundat belopp av 70 000 000 kronor och dels för förlagslån åt bolaget till ett belopp av högst 6 000 000 kronor, däri inbegripet det förlagslån å 3 000 000 kronor, för vilket lånegaranti förut lämnats.

Kungl. Maj:t avlät till riksdagen förslag om medelsanvisning och garantigivning i enlighet med vad departementschefen sålunda förordat (prop. nr 302/1946). I samma proposition förelades riksdagen den av bolagsstyrelsen upprättade planen för bolagets finansiella rekonstruktion, som innebar, att

bolagets förutvarande aktiekapital, 26 500 000 kronor, skulle nedsättas med 12 000 000 kronor. Med godkännande av utbyggnadsprogrammet och rekonstruktionsplanen biföll riksdagen propositionen (skr. nr 467/1946).

I skrivelse den 11 mars 1947 framlade styrelsen förslag om den fortsatta utbyggnaden av järnverket. I fråga om den tidigare planerade utvidgningen av järnverkets tackjärnsbas förklarade styrelsen sig nu anse lämpligt att omedelbart anskaffa endast den redan beslutade koksmasugnen. Med den ytterligare utbyggnaden av masugnsanläggningen till en totalkapacitet av 500 000 ton tackjärn per år borde sålunda enligt styrelsens åsikt tills vidare anstå i avvaktan bl. a. på resultaten av den pågående utvecklingen av den elektrometallurgiska tackjärns- och stålframställningen. För att kunna bedöma frågan om valsverksanläggningens lämpligaste utformning hade styrelsen uppställt ett på gjorda undersökningar rörande avsättningsmöjligheterna grundat tillverkningsprogram, omfattande grovt byggnadsjärn och järnvägsräls, klenare byggnadsjärn och valstråd samt färdigvalsade ämnen till avsalu. Med ledning av detta tillverkningsprogram föreslog styrelsen, att ett fin- och trådvalsverk skulle uppföras vid järnverket i stället för det fin- och mediumvalsverk, som förut ifrågasatts. Styrelsen hemställde vidare, att det år 1946 beslutade grovvalsverket av typ trio måtte få ersättas av ett dylikt valsverk av typ duo-reversier, varigenom järnverkets produktion skulle erhålla större smidighet och ett mera omfattande dimensionsområde. Järnverket skulle således komma att få tre valsverk, nämligen ett götvalsverk, ett grovvalsverk samt ett fin- och trådvalsverk.

Den sammanlagda kostnaden för järnverkets utbyggnad enligt de delvis nya riktlinjer, som styrelsen sålunda framlagt, beräknades av styrelsen till 145 000 000 kronor. Bolaget vore sålunda i behov av ytterligare kapitaltillskott av ca 45 000 000 kronor. Styrelsen framhöll emellertid, att det beräknade medelsbehovet endast vore ungefärligt, då de beräknade anläggningskostnaderna vore beroende av den allmänna prisutvecklingen. Ej ens för redan beställda anläggningar kunde styrelsen för det dåvarande angiva definitiva kostnader, emedan i köpekontrakten i regel funnes en klausul, som medgäve justering av priset vid förändringar i materialpriser, arbetslöner etc.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställde styrelsen, att ett belopp av 25 000 000 kronor måtte anvisas till teckning av ytterligare aktier i bolaget och att staten genom riksgäldskontoret måtte ställa ytterligare garanti för lån till bolaget intill ett belopp av 20 000 000 kronor.

Vid anmälan för Kungl. Maj:t den 25 april 1947 av styrelsens framställning tillstyrkte departementschefen de av styrelsen framlagda riktlinjerna för järnverkets fortsatta utbyggnad. Med hänsyn till den rådande osäkerheten i fråga om prisutvecklingen förordade dock departementschefen, att den begärda lånegarantien skulle avse ett belopp av 25 000 000 kronor eller 5 000 000 kronor mera än styrelsen föreslagit.

I proposition nr 267 till 1947 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om medelsanvisning och garantigivning i enlighet med vad departementschefen sålunda förordat. Med bifall till propositionen anvisade riksdagen till aktieteckning i bolaget ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor, varjämte

riksdagen beslöt, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti i mån av behov för lån åt bolaget å högst 25 000 000 kronor (skr. nr 390/1947).

Till aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag har riksdagen, såsom framgår av det föregående, anvisat sammanlagt 82 000 000 kronor. I samband med 1946 års finansiella rekonstruktion av bolaget nedsattes aktiekapitalet med 12 000 000 kronor. Bolagets aktiekapital utgör sålunda för närvarande 70 000 000 kronor. Riksdagen har vidare beslutat, att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti dels för lån till täckande av utbyggnadskostnader å sammanlagt högst 95 000 000 kronor, dels för förlagslån å högst 6 000 000 kronor. För uppförande av en förreduktionsanläggning har riksdagen beviljat ett anslag av 1 500 000 kronor till lån åt bolaget.

Kungl. Maj:t har den 2 februari 1951 förklarat hinder icke möta för bolaget att, sedan nyssnämnda garanti för förlagslån å högst 6 000 000 kronor tagits i anspråk av bolaget, upptaga ytterligare lån å högst 15 000 000 kronor för täckande av bolagets behov av rörelsemedel.

De olika kapitalinvesteringarna i Norrbottens järnverk aktiebolag belysas översiktligt i följande tablå.

	Aktie- kapital	Låne- garanti	Lån
A. Anläggningsmedel.			
1939 års riksdag	10 000 000		
1941 » »	7 000 000		
1944 » » , vårsessionen	1 500 000		1 500 000
1944 » » , höstsessionen	8 000 000		
1946 » »	30 500 000	70 000 000	
1947 » »	25 000 000	25 000 000	
Summa kronor	82 000 000	95 000 000	1 500 000
·/. Nedskrivning år 1946	12 000 000		
Nuvarande aktiekapital.....	70 000 000 kronor		
B. Rörelsemedel.			
1941 års riksdag			3 000 000
1946 » »			3 000 000
		Summa kronor	6 000 000
Lånemedgivande ² / ₂ 1951			15 000 000
		Summa kronor	21 000 000
C. Sammanlagd investering.			
1. Anläggningsmedel.			
Aktiekapital		82 000 000	
Lånegaranti		95 000 000	
Lån		1 500 000	178 500 000
2. Rörelsemedel.			
Lånegaranti		6 000 000	
Lånemedgivande ² / ₂ 1951.....		15 000 000	21 000 000
		Summa kronor	199 500 000

Framställning från styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag om ytterligare medelsanvisning m. m.

I skrivelse den 25 oktober 1950 har *styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag* framlagt resultatet av en inom bolaget verkställd utredning rörande de totala kostnaderna för att fullfölja den pågående utbyggnaden av järnverket. Av utredningen framgår, att utbyggnaden kommer att draga väsentligt större kostnader än som beräknats i de tidigare framlagda kalkylerna. Styrelsen hemställer i anslutning till utredningsresultatet, att för budgetåret 1951/52 måtte anvisas ytterligare 110 000 000 kronor till aktie-teckning i bolaget och att staten måtte ställa garanti i mån av behov för ytterligare lån till bolaget intill ett belopp av 35 000 000 kronor.

I sin skrivelse har styrelsen vidare på anförda skäl hemställt, att bolaget måtte få förvärva aktierna i Mertainens gruvaktiebolag för en köpeskilling motsvarande aktiernas nominella värde, som uppgår till 5 000 000 kronor, och mot likvid, bestående av aktier i Norrbottens järnverk aktiebolag, samt att till täckande av bolagets kostnader för uppförande av ett rördelsgjuteri vid järnverket måtte för budgetåret 1951/52 anvisas ett anslag av 4 200 000 kronor.

Dessutom har i skrivelsen lämnats en redogörelse för bolagets hittillsvarande verksamhet och utveckling. Då redogörelsen kan vara av intresse, må den här i sammandrag återgivas, innan de av styrelsen framlagda förslagen rörande medelsanvisning m. m. upptagas till närmare behandling.

Bolagets hittillsvarande verksamhet och utveckling. Beträffande järnverkets första utbyggnad enligt de planer, som godkändes av 1941 och 1944 års riksdagar, anför styrelsen, att två tackjärnsugnar färdigställdes under hösten 1943 och den tredje tackjärnsugnen i september 1946. Sinterverket och elektrostålverket togos i drift i början av år 1945. Vid förreduktionsanläggningen igångsattes driften under sommaren 1947. Thomasverket har av olika skäl, som angivas i det följande, ännu ej blivit färdigt.

Anskaffningsvärdet per den 30 juni 1950 av de anläggningar m. m., som kunna anses hänförliga till den första utbyggnaden, beräknas av styrelsen till ca 28 095 200 kronor. Till genomförande av denna utbyggnad har bolaget av staten erhållit kapitaltillskott om tillhoppa 22 600 000 kronor, varav ett belopp av 600 000 kronor enligt styrelsen utgör vad bolaget lyft av de låne-medel om 1 500 000 kronor, som år 1944 ställdes till förfogande för uppförande av en förreduktionsanläggning vid järnverket. Skillnaden mellan nyssnämnda anskaffningsvärde och det kapital, staten tillhandahållit för utbyggnaden, utgör 5 495 200 kronor. Styrelsen anför, att sistnämnda belopp, som tillskjutits av bolagets vinstmedel, motsvarar dels uppkomna ytterligare kostnader för de under den första utbyggnaden uppförda anläggningarna, dels ock kostnaderna för vissa dispositioner, som bolaget vidtagit

utom ramen för de av riksdagen godkända utbyggnadsplanerna. Bland dessa dispositioner framhåller styrelsen särskilt förvärven av Ahrs kalkbruk på Gotland och mangangruvan vid Stora Uttervik i Södermanland samt uppförandet av en fabrik för tillverkning av mursten av slagg, s. k. vibrexitblock, ävensom det förut omnämnda rördelsgjuteriet. Kostnaderna för dessa förvärv och företag ha enligt bolagets räkenskaper per den 30 juni 1950 uppgått till följande avrundade belopp, nämligen för kalkbruket 712 200 kronor, för mangangruvan 411 600 kronor, för vibrexitfabriken 163 200 kronor och för rördelsgjuteriet 3 084 400 kronor. I skrivelsen lämnas en närmare motivering för ifrågasvarande förvärv m. m.

Den hittillsvarande *produktionen* vid järnverket framgår av följande i skrivelsen intagna sammanställning.

Redovisningsår	Tackjärn ton	Stålgöt ton	Normalrördelar ton	Vibrexitblock st
1943/44	30 600	—	—	—
1944/45	53 500	2 600	—	—
1945/46	59 000	11 800	—	—
1946/47	81 100	16 700	—	—
1947/48	71 000	20 300	300	38 500
1948/49	82 800	21 900	3 500	288 800
1949/50	85 500	18 000	4 900	107 500
Summa	463 500	91 300	8 700	434 800

I anslutning till denna sammanställning upplyser styrelsen, att tackjärnsproduktionens minskning under redovisningsåret 1947/48 i huvudsak berodde på den dåvarande ransoneringen av elektrisk kraft. Till belysning av järnverkets betydelse för landets järnförsörjning anför styrelsen, att järnverkets produktion av tackjärn under åren 1944—1949 utgjorde ca 9 procent och under år 1949 ca 10 procent av den totala tackjärnsproduktionen inom landet.

Styrelsen anför vidare i fråga om *försäljningen* av järnverkets produkter, att marknadsläget för dessa varit tillfredsställande under större delen av den tidsperiod, då järnverket varit i gång, och att några svårigheter att avsätta produkterna ej förelegat. Under redovisningsåret 1949/50 nedgick dock försäljningen av tackjärn och stålgöt ej obetydligt. Styrelsen framhåller, att med denna försäljningsminskning följde en ökad lagerhållning av vissa tackjärnskvaliteter. Härtill bidrog enligt styrelsen, att järnverkets produktion icke i önskvärd grad kunde omställas till de mest efterfrågade tackjärnssorterna, då tillgången på lämplig järnmalm var otillräcklig. — Under sommaren och hösten 1950 har, enligt vad som framhålles i skrivelsen, en omsvängning på tackjärnsmarknaden kunnat förmärkas och för närvarande te sig konjunkturerna för bolagets produkter fördelaktiga.

Det ekonomiska resultatet av bolagets rörelse har, framhåller styrelsen, varit gynnsamt, om man bortser från de första redovisningsåren. Enligt i

skrivelsen lämnade uppgifter redovisades i bolagets bokslut för räkenskapsåren 1940/41—1943/44 förluster om sammanlagt ca 553 200 kronor och för räkenskapsåren 1946/47—1949/50 vinster om tillhoppa 1 214 200 kronor. För räkenskapsåren 1944/45 och 1945/46 redovisades varken vinst eller förlust. Bolaget har sålunda för hela tidsperioden redovisat en vinst av 661 000 kronor. Styrelsen framhåller, att nyssnämnda bokslutssiffror böra avsevärt korrigeras för att ge en fullt rättvisande bild av driftens ekonomiska resultat. Vidtagas ifrågavarande korrekitioner, erhålles enligt styrelsens beräkning för hela tidsperioden 1940/41—1949/50 en vinst efter sedvanliga och betryggande avskrivningar, som motsvarar en medelförräntning av drygt 4 procent å i genomsnitt under perioden investerat kapital.

Den av 1946 och 1947 års riksdagar beslutade fortsatta *utbyggnaden av järnverket* har icke kunnat genomföras i den takt, som förutsattes då utbyggnadsplanerna uppgjordes. Orsaken härtill är enligt styrelsen, att leveranstiderna för maskiner och övrig utrustning blivit längre än som kunnat förutses och att även byggnadsarbetena på platsen blivit fördröjda, bl. a. därför att tillräckligt antal byggnadsarbetare icke funnits att tillgå under vissa tidsperioder. Styrelsen framhåller emellertid, att förseningen drabbat de skilda avdelningarnas utbyggnad i olika grad. Masugnsanläggningen är i det närmaste färdig. Arbetet med elektrostålverkets utvidgning är enligt styrelsen nästan slutfört och sinterverkets komplettering väntas bli färdig i slutet av år 1951. Götvalsverket väntas kunna färdigmonteras under år 1951 och de övriga valsverken under år 1952. Beträffande uppförandet av thomasverket, som beslöts redan vid 1941 års riksdag och som sedan återupptogs i de till 1944 och 1946 års riksdagar framlagda byggnadsplanerna, erinrar styrelsen, att arbetet härmed tidigare måst uppskjutas till följd av den starka kostnadsstegringen under krigsåren och att det vidare fördröjdes på grund av att vissa leveranser från Tyskland icke kunde fullgöras. Styrelsen säger sig ha velat inhämta vissa nyare erfarenheter beträffande anläggning och drift av thomasverk, innan de definitiva planerna för verket fastställdes, men räknar nu med att thomasverket skall kunna fullbordas under år 1952. Under detta år beräknas även järnverkets hjälpavdelningar och allmänna avdelningar till största delen vara färdigställda.

Av styrelsens redogörelse framgår sålunda, att järnverket kan beräknas stå färdigt i sin helhet under år 1952. Enligt styrelsens mening borde det vara möjligt att uppnå full drift med förutsedd omfattning och inriktning senast i början av år 1953. Med hänsyn till att driftavdelningarna beräknas bli färdigställda successivt under loppet av två år — koksmasugnen och götvalsverket enligt vad styrelsen förväntar t. o. m. inom de närmaste månaderna — har styrelsen undersökt i vilken utsträckning driften vid nyanläggningarna skulle kunna igångsättas innan hela utbyggnadsprogrammet är genomfört. Styrelsen anser, att gynnsamma förutsättningar föreligga för att redan under år 1951 sätta i gång koksmasugnen och götvalsverket. Icke blott ur ekonomiska utan även ur driftstekniska synpunkter skulle detta

enligt styrelsen vara synnerligen fördelaktigt. Därigenom skulle nämligen anläggningarna kunna vara ingående prövade och arbetarna förtrogna med driften av desamma, då driften sedermera skall upptagas i full utsträckning i samband med att de övriga anläggningarna bli färdiga att tagas i bruk. Med beaktande av förefintliga avsättningsmöjligheter och utsikterna för en tillräcklig bränsle- och råvarutillförsel räknar styrelsen med att under år 1951 — utöver den produktion, som bedrivs vid de äldre anläggningarna — kunna tillverka omkring 100 000 ton kokstackjärn och 30 000 ton valsverksprodukter, i främsta rummet s. k. billets.

Utbyggnadskostnaderna. Förslag rörande ytterligare medelsanvisning och lånegaranti. I styrelsens den 28 oktober 1949 avgivna förvaltningsberättelse för räkenskapsåret 1948/49, till vilken styrelsen inledningsvis hänvisar i sin skrivelse, uttalades, att en viss fördyring av kostnaderna för järnverkets nyanläggningar finge anses ofrånkomlig på grund av den stegring av priser och arbetslöner, som inträtt sedan år 1946, då kostnadsberäkningarna gjordes. Med hänsyn till de många ovissa faktorer, som härvid spelade in, kunde emellertid, enligt vad som vidare anfördes i förvaltningsberättelsen, på utbyggnadens dåvarande stadium icke något bestämt sägas om storleken av denna fördyring.

I anslutning härtill anføres i skrivelsen, att bättre överblick över den omfattande utbyggnadens slutskede nu kunnat erhållas och att styrelsen därför låtit verkställa ny utredning rörande bl. a. de totala utbyggnadskostnaderna. Enligt de av styrelsen därvid utförda beräkningarna komma de egentliga anläggningskostnaderna i samband med utbyggnaden att uppgå till 258 068 600 kronor. Detta belopp avser *dels* kostnaderna för de anläggningar, som ingingo i de av 1946 och 1947 års riksdagar godkända planerna, *dels* kostnaden för thomasverkets uppförande enligt det beslut, som fattades av 1944 års riksdag, *dels* ock de till 5 480 700 kronor beräknade kostnaderna för vissa ytterligare anläggningar vid järnverket, vilka styrelsen nu ansett nödvändiga för järnverksrörelsen.

Styrelsen erinrar om att bolaget för uppförande av ifrågavarande anläggningar tidigare — genom anlåtande av anslag och lånegarantier — erhållit kapitaltillskott om sammanlagt 150 500 000 kronor. De egentliga anläggningskostnaderna i samband med utbyggnaden beräknas sålunda komma att uppgå till omkring (258 068 600 — 150 500 000 =) 107 568 600 kronor mera än som förutsatts i de tidigare framlagda planerna. Huru den sålunda beräknade merkostnaden är fördelad på de olika huvudgrupperna av anläggningar framgår av följande sammanställning av uppgifter ur styrelsens skrivelse.

Anläggning	Anläggningskostnader		Merkostnader
	Nu beräknat belopp	Tidigare beräknat belopp	
Sinterverk	3 865 200	3 500 000	365 200
Masugnsanläggning	30 221 200	22 000 000	8 221 200
Thomasverk	18 044 100	18 000 000	10 044 100
Elektrostålverk	10 612 900	4 500 000	6 112 900
Valsverk	111 173 500	278 000 000	33 173 500
Hjälpavdelningar	14 886 500	7 000 000	7 886 500
Allmänna avdelningar	63 784 500	27 500 000	36 284 500
Vissa ytterligare anläggningar	5 480 700	—	5 480 700
Summa kronor	258 068 600	150 500 000	107 568 600

I fråga om orsakerna till fördyringen av bolagets nyanläggningar anför styrelsen, att den svenska kronans devalvering i september 1949 och vissa andra med valutaförhållandena sammanhängande omständigheter åsamkat bolaget merkostnader för utbyggnaden om ca 4 100 000 kronor. Vidare framhålls, att grundförhållandena i järnverkets hamnområde visat sig besvärligare att komma till rätta med än vad bolaget tidigare kunnat förutse, vilket förorsakat en fördyring av hamnanläggningen av storleksordningen 1 000 000 kronor. En merkostnad av i runt tal 2 350 000 kronor har enligt styrelsen föranletts av att bolaget låtit utbygga elektrostålverket med ytterligare en ugn utöver de tre, som tidigare planerats. Härom anför styrelsen, att elektrostålverket genom denna extra utvidgning får en sådan kapacitet att järnverkets hela produktion av thomasstål kan undergå raffinering till högvärdiga stålqualiteter, vilka äro mycket efterfrågade och för vilka bättre pris kan erhållas. Styrelsen bedömer ifrågavarande utvidgning som fullt räntabel och synnerligen fördelaktig med tanke på de därigenom ökade möjligheterna att tillgodose kundernas behov av olika stålqualiteter.

Det i kostnadsberäkningarna uppförda beloppet av 5 480 700 kronor för vissa ytterligare nyanläggningar, vilka icke varit upptagna i de tidigare utbyggnadsplanerna men vilka — såsom förut omnämnts — av styrelsen nu anses nödvändiga för järnverksrörelsen, avses enligt skrivelsen till följande ändamål.

Central- och kallförråd	2 670 000
Snickeri- och modellverkstad	309 000
Modellförråd	330 000
Värmecentral	850 000
Central oljeanläggning	620 000
Brukshotell	701 700

Summa kronor 5 480 700

¹ Av detta belopp ha 4 500 000 kronor anvisats av 1944 års riksdag och 3 500 000 kronor av 1946 års riksdag.

² Av detta belopp ha 28 000 000 kronor anvisats av 1946 års riksdag och 50 000 000 kronor av 1947 års riksdag.

För att belysa behovet av ifrågavarande anläggningar anför styrelsen följande.

Central- och kallförråden äro avsedda för upplagring av olika förnödenheter för järnverksdriften. I synnerhet då driften nått full omfattning, kommer behovet av lagringsutrymmen för detta ändamål att vara synnerligen omfattande. Även om detta lokalbehov under en viss övergångsperiod kan tillgodoses genom tillgängliga provisoriska utrymmen, är det på längre sikt nödvändigt att ordna förrådshållningen på ett rationellare sätt. I förrådsbyggnaden skall även inrymmas en sanitäranläggning för fin- och trådvalsverkets personal. Kallförrådet är avsett för vissa förnödenheter, som utan olägenhet kunna lagras under bar himmel.

I beräkningarna av år 1946 ingå kostnaderna för en snickeriverkstad i kalkylerna för den mekaniska verkstaden. Styrelsen anser nu lämpligast att sammanföra *snickeriverkstaden* med en *modellverkstad* till en enhet. Modellverkstaden, som är avsedd för tillverkning av modeller för gjutgodstillverkning, har tidigare icke varit förutsedd, då tackjärnsgjuteriet avsågs endast för framställning av kokiller. Med hänsyn till den stora förbrukning av gjutgods av annat slag, som föreligger under byggnadstiden och framdeles, bör gjuteriet även kunna tillverka sådant gjutgods, exempelvis golvhällar, reservdelar m. m. Till modellverkstaden hör även ett *förråd* för de färdiga modellerna.

Att medel för *värmecentralen* och *den centrala oljeanläggningen* icke medräknades i de ursprungliga kalkylerna beror på att bolaget tidigare planerade särskilda uppvärmningsanordningar för varje anläggning. Styrelsen har emellertid funnit det ekonomiskt fördelaktigare att ordna uppvärmningen centralt. Därest medel icke ställas till förfogande för detta ändamål, komma i varje fall ytterligare medel att erfordras för uppvärmningsanordningarna vid de särskilda anläggningarna.

Brukshotellet kommer att användas för ett flertal angelägna ändamål, vilka aktualiserats på grund av den betydande utveckling, som järnverkets rörelse kommer att undergå, samt delvis av järnverkets belägenhet. Bl. a. komma brukshotellens lokaler att disponeras som samlingslokaler för personalen eller olika grupper därav, såsom föreningar och klubbar av olika slag. För närvarande finnas icke några tjänliga samlingslokaler. Vidare kommer brukshotellet att tillhandahålla lunch åt en del av bolagets personal. Flertalet tjänstemän ha sina bostäder i staden och kunna icke komma hem på lunchrasten. Till belysande av behovet av utspisningsmöjligheter kan nämnas, att för närvarande omkring 150 personer bruka intaga sin lunch i provisoriska lokaler, som beräknats för högst 50 gäster. Brukshotellet skall slutligen mottaga besökande vid järnverket. Det kan framhållas, att besöksfrekvensen vid järnverket varit synnerligen stor, och styrelsen har icke anledning förutse någon nämnvärd minskning i framtiden.

De merkostnader, vilka enligt styrelsen få tillskrivas andra orsaker än de sålunda särskilt angivna, beräknas i skrivelsen till i runt tal 95 000 000 kronor eller ca 63 procent av det belopp om 150 500 000 kronor, som tidigare beräknats åtgå för utbyggnaden. I sin förklaring angående anledningen till denna fördyring anför styrelsen, att marknadsförhållandena, särskilt inom kapitalvarubranscherna, vid den tid då de ursprungliga kostnadsberäkningarna utfördes knappast hunnit återhämta sig från den desorganisation, som rådde under kriget, och att det i allmänhet icke var möjligt att erhålla fasta offerter å vare sig maskiner eller byggnadsarbeten. Vid utfö-

randet av nämnda beräkningar hade man därför i många fall fått stödja sig på friblivande offerter eller uppskattningar på grundval av tidigare erfarenheter. Styrelsen framhåller, att även om mycket arbete och stor omsorg nedlagts på att få beräkningarna så tillförlitliga som möjligt, dessa icke kunde bli säkrare än de upplysningar och prisuppgifter, som i det dåvarande ovissa läget kunde inhämtas. Enligt styrelsens mening beror emellertid den nu konstaterade fördyringen till övervägande delen på den allmänna pris- och kostnadsstegring, som inträffat, sedan kalkylerna framlades. Styrelsen gör gällande, att maskiner och utrustning av det slag, som erfordras för järnverkets utbyggnad, tillhöra de varuslag, som drabbats av den kraftigaste prisstegringen, och framhåller, att även kostnaderna för industriella anläggningsarbeten starkt ökats. Enligt vad styrelsen antager har en fördyring av 50—100 procent drabbat många av de industriella utbyggnader av liknande art och omfattning, som ägt rum under efterkrigsåren. Styrelsen anför vidare, att bolaget för flertalet av sina beställningar nödgats godkänna, att i köpekontrakten intagits en klausul, som medgivit justering av priset vid förändring av materialpriser och arbetslöner etc., och att denna klausul upprepade gånger med vittgående ekonomiska konsekvenser åberopats gentemot bolaget.

Styrelsen föreslår, att det belopp, som enligt de anförda beräkningarna ytterligare erfordras för bestridande av de egentliga anläggningskostnaderna, nämligen 107 568 600 kronor eller i runt tal 110 000 000 kronor, tillföres bolaget i form av aktiekapital. Då detta belopp beräknas till större delen bli taget i anspråk för utbyggnaden under 1951 och 1952 anhåller styrelsen, att till teckning av aktier i bolaget måtte för budgetåret 1951/52 anvisas ett investeringsanslag av 110 000 000 kronor.

Utöver nyssnämnda belopp till täckande av de egentliga anläggningskostnaderna böra enligt styrelsen ytterligare medel ställas till bolagets förfogande till täckande av anläggningsverksamhetens indirekta kostnader och andel i bolagets allmänna förvaltningskostnader, till bestridande av ränta på det i nyanläggningarna investerade kapitalet under utbyggnadstiden, till täckande av igångkörningskostnader samt till oförutsedda utgifter. Om ifrågavarande medelsbehov, som av styrelsen preliminärt uppskattas till sammanlagt 34 400 000 kronor, anför styrelsen följande.

Anläggningsverksamhetens per den 30 juni 1950 bokförda indirekta kostnader och andel i bolagets allmänna förvaltningskostnader utgöra i runt tal 1 270 600 kronor. Under den tid, som ännu återstår till dess att utbyggnaden är fullbordad, väntas dessa kostnader stiga avsevärt på grund av anläggningsarbetenas intensifiering under utbyggnadens slutskede. Preliminärt kan beräknas, att kostnaderna, då alla anläggningarna stå färdiga, äro uppe i ett totalbelopp av ca 8 000 000 kronor.

Till bestridande av ränteutgifter under utbyggnadstiden har tidigare beräknats ett belopp av 2 500 000 kronor. Räntekostnaderna torde emellertid komma att överstiga detta belopp, framför allt på grund av att utbyggnaden dragit längre ut på tiden än som ursprungligen kunnat förutses. Därest bolaget hänvisas till att genom upplåning anskaffa hela det ytterligare kapital, som erfordras för utbyggnadens slutförande, komma ränteutgifterna

enligt styrelsens preliminära uppskattningar att uppgå till sammanlagt omkring 12 000 000 kronor. Om statsmakterna däremot skulle bifalla styrelsens förslag, enligt vilket anläggningskostnaderna skulle täckas genom ökning av aktiekapitalet med 110 000 000 kronor vid ingången av budgetåret 1951/52, kunna räntekostnaderna beräknas till sammanlagt ca 5 900 000 kronor eller 3 400 000 kronor mera än vad tidigare anvisats för ändamålet. Styrelsen räknar med detta senare alternativ. Till möjligheten av ökade räntekostnader på grund av en höjning av räntesatserna har styrelsen icke tagit hänsyn vid denna beräkning.

Igångkörningskostnaderna, för vilka tidigare beräknats ett anslagsbelopp av 2 000 000 kronor, äro synnerligen vanskliga att uppskatta. I nuvarande kostnadsläge synes det styrelsen vara mera realistiskt att räkna med ett belopp av storleksordningen 10 000 000 kronor eller 8 000 000 kronor mera än vad förut beräknats för täckande av igångkörningskostnader.

Någon post för oförutsedda utgifter har icke medtagits i de ovan redovisade beräkningarna. På det nuvarande långt framskridna stadiet av utbyggnaden och med hänsyn till de noggranna och ingående utredningar, på vilka beräkningarna äro grundade, torde något större överskridande av de beräknade anläggningskostnaderna icke vara att förvänta. Med tanke på att kostnadsnivån fortfarande befinner sig i stigande och särskilt i betraktande av prisutvecklingen under den senaste tiden, anser styrelsen sig dock försiktigtvis böra räkna med en möjlig ytterligare fördyring om några procent eller i runt tal 15 000 000 kronor.

Styrelsen framhåller, att här ifrågakommande kostnader sannolikt i viss utsträckning kunna täckas av framtida driftsöverskott. Därvid erinrar styrelsen om att driften vid vissa av bolagets nyanläggningar beräknas komma i gång redan under loppet av år 1951 och att icke oväsentliga driftsöverskott kunna påräknas, om de nuvarande avsättningsförhållandena bli bestående under någon tid framåt. Det är därför enligt styrelsen icke möjligt att nu angiva det belopp, som bolaget behöver för att kunna täcka förenämnda kostnader. Styrelsen föreslår, att medel till detta ändamål i mån av behov anskaffas av bolaget genom lån, för vilka staten ställer garanti på sätt som tidigare skett i samband med utbyggnaden. I anslutning härtill hemställer styrelsen att staten måtte ställa garanti för ytterligare lån till bolaget intill ett belopp av 35 000 000 kronor.

Den sammanlagda kostnaden för järnverkets åren 1946—47 beslutade utbyggnad skulle enligt styrelsens beräkningar sålunda uppgå till i runt tal 300 000 000 kronor. För att kunna bilda sig en uppfattning om skäligheten av dessa kostnader har styrelsen från fyra ledande utländska firmor låtit inhämta uppgifter om de kostnader, som för närvarande beräknas för en utbyggnad av samma slag och omfattning. Firmorna ha därvid uppgivit följande beräknade totalkostnader, nämligen Metallurgical Equipment Export Co, Ltd, England, 301 000 000 kronor, Demag A.-G., Tyskland, 307 000 000 kronor, ingenjör Henrik Ovesen, USA, 333 000 000 kronor och Loewy Engineering Co, Ltd, USA, 375 000 000 kronor. Uppgiften från sistnämnda firma förefaller styrelsen vara väl hög, men möjligen ingå däri även kostnaderna för ett koksverk, i vilket fall kostnadssiffran icke är jämförbar med de övriga uppgifterna eller med de av styrelsen beräknade kostnaderna.

Med stöd av de inhämtade uppgifterna framhåller styrelsen såsom sin uppfattning, att den för utbyggnaden av bolagets anläggningar beräknade totalkostnaden om ca 300 000 000 kronor icke kan anses onormalt hög i dagens läge.

Förslag om förvärv av aktierna i Mertainens gruvaktiebolag. Styrelsen erinrar om att järnverkets malmtillförsel i första hand regleras genom de mellan staten och Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag år 1927 och år 1938 träffade avtalen, enligt vilka staten äger att årligen från Luossavaara malmfält erhålla intill 100 000 ton malm av olika sorter i proportion till brytningens storlek föregående bokföringsår samt dessutom för järntillverkning i Norrbottens län intill 100 000 ton fosforrik malm från Gällivare eller Kirunavaara. Statens rättigheter enligt avtalen ha överlåtits på järnverket. Styrelsen anför, att den järnmalm, som enligt nämnda avtal står till förfogande, kvantitativt sett är fullt tillräcklig för järnverkets nuvarande produktion men att de kvantiteter fosforfattig järnmalm, som bolaget enligt avtalen kan erhålla, visat sig otillräckliga för att tillgodose efterfrågan på motsvarande slag av tackjärn. Enligt styrelsen har bolaget därför under en följd av år sett sig nödsakat avstå från en del av de fosforrika malmer avtalen berättiga till för att i stället utfylla bristen på fosforfattiga malmer genom inköp utöver malmavtalen. De kvantiteter, som på detta sätt kunna erhållas, äro emellertid, framhåller styrelsen, i regel också otillräckliga, vartill kommer, att dessa s. k. extramalmer betinga ett pris, som överstiger priset för motsvarande malmer enligt avtalen.

För att säkerställa järnverkets behov av järnmalm efter fullbordad utbyggnad har med malmbolaget vidare träffats ännu ett avtal, som avser leverans av 500 000 ton malm per år med möjlighet att öka inköpen till 800 000 ton per år. Detta avtal gäller dock endast fosforrika malmer. Styrelsen framhåller, att om järnverket framdeles kommer att behöva större kvantiteter fosforfattiga järnmalmer, vilket kan bli fallet även efter full utbyggnad, är bolaget liksom för närvarande hänvisat till att inköpa dylika malmer utanför avtalens ram. Nackdelarna härav bli enligt styrelsen särskilt framträdande under den tid som återstår innan thomasverket kan tagas i bruk men kunna göra sig gällande även efter denna tidpunkt. Styrelsen anför vidare.

En betryggande tillgång på järnmalm med lämplig sammansättning, som möjliggör en smidig anpassning av produktionen efter marknadsförhållandena, är av vitalt intresse för järnverket. Malmfrågan kan enligt styrelsens mening icke slutgiltigt lösas, förrän järnverket utom leveranserna från malmbolaget även kan förfoga över malm från egna gruvfyndigheter. Icke blott med hänsyn till malmbehovet i det nuvarande skedet av järnverkets utveckling utan kanske framför allt med tanke på framtiden anser styrelsen det oundgängligen nödvändigt att bolaget får förvärva egna järnmalms-tillgångar. Styrelsen erinrar om att praktiskt taget alla järnverk i landet gjort sig mer eller mindre oberoende av malmleveranser utifrån genom att i första hand så långt möjligt utnyttja egna malmfyndigheter. Samtidigt

må dock framhållas, att förhållandet i fråga om Norrbottens järnverk närmast bleve det motsatta, i det att malmbolaget allt framdeles torde komma att svara för huvuddelen av järnverkets malmtillförsel. Bolagets egna tillgångar skulle sålunda i främsta rummet tjäna som en reserv att tagas i anspråk, då behovet så fordrade.

Styrelsen har funnit, att de hittills icke bearbetade gruvfyndigheterna i Mertainens malmfält, som tillhöra det statsägda Mertainens gruvaktiebolag, i stort sett skulle motsvara järnverkets behov ur de i skrivelsen anförda synpunkterna och hemställer, att aktierna i Mertainens gruvaktiebolag måtte få förvärvas av Norrbottens järnverk aktiebolag för en köpeskillning motsvarande aktiernas nominella värde, 5 000 000 kronor, och mot likvid bestående av aktier i sistnämnda bolag.

Anslagsbegäran angående kostnaderna för ett rördelsgjuteri. Såsom förut omnämnts, har bolaget låtit uppföra ett gjuteri för tillverkning av rördelar. Enligt styrelsens skrivelse hade i denna anläggning per den 30 juni 1950 nedlagts i runt tal 3 000 000 kronor. För att kunna uppehålla tillverkningen vintertid erfordras vissa kompletteringar av anläggningen. Styrelsen beräknar de totala anläggningskostnaderna för rördelsgjuteriet, sedan dessa kompletteringar verkstälts, till i runt tal 4 200 000 kronor. Tillverkningskapaciteten utgör enligt styrelsen ca 5 000 ton rördelar per år vid produktion på två skift. Enligt de uppgifter om produktionen, som lämnats i det föregående, uppnåddes en rördelstillverkning av i det närmaste denna storlek under redovisningsåret 1949/50. Styrelsen framhåller, att bolaget för närvarande torde svara för omkring 75 procent av den totala produktionen av gjutna rördelar inom landet.

Styrelsen anför, att rördelsgjuteriet uppförts med tanke på att järnverket i mån av sina resurser borde bidra till att förbättra tillgången på gjutna normalrördelar; bristen på dylika rördelar efter kriget vållade svårigheter för byggnadsverksamheten och samråd i denna angelägenhet ägde på sin tid rum med statens industrikommission. Styrelsen framhåller emellertid, att tillverkningen av gjutna rördelar hittills inneburit och såvitt kan bedömas kommer att allt framdeles innebära en belastning för bolaget. Styrelsen gör gällande, att ett privat företag under motsvarande omständigheter sannolikt icke velat upptaga en verksamhet av detta slag med mindre garantier lämnats av statsmakterna för en prissättning, som möjliggjort en snabb amortering av det nedlagda kapitalet. Då bolaget icke kunnat utverka dylika garantier, anser styrelsen, att bolaget skäligen borde av statsmakterna i särskild ordning erhålla täckning för anläggningskostnaderna för rördelsgjuteriet och därmed sammanhängande anläggningar, så att värdet av dessa tillgångar med hänsyn till det ogynnsamma driftresultatet och de ovissa framtidsutsikterna kunna avskrivas ur bolagets räkenskaper. Styrelsen hemställer i anslutning härtill, att ett anslag av 4 200 000 kronor, motsvarande det beräknade anskaffningsvärdet av ifrågavarande anläggningar, måtte för budgetåret 1951/52 anvisas för detta ändamål.

Remissyttranden.

Över styrelsens framställning ha yttranden avgivits av statskontoret, kommerskollegium (som bifogat en skrivelse från Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag), statens handels- och industrikommission, statens pris-kontrollnämnd (i vad framställningen avser anvisning av medel för att täcka kostnaderna för uppförande av ett rördelsgjuteri), fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret och länsstyrelsen i Norrbottens län. Härjämte har Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag inkommit med ytterligare en skrivelse i ärendet.

Statens handels- och industrikommission har begränsat sitt yttrande till frågor, som beröra landets försörjning på järnområdet. Kommissionen anför bl. a., att utbyggnaden av Norrbottens järnverk kommer att innebära ett betydelsefullt tillskott till den svenska järnförsörjningen, särskilt i ett ansträngt läge. Enligt vad kommissionen inhämtat kan vid den nya koksmasugnen produceras 260 000 ton thomastackjärn per år.

De remissinstanser, som yttrat sig över bolagsstyrelsens framställning om ytterligare medel för att fullfölja utbyggnaden, ha i stort sett icke velat motsätta sig att bolaget för nämnda ändamål tillföres nytt kapital i erforderlig utsträckning. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser det i högsta grad erforderligt att järnverkets utbyggnad fortast möjligt slutföres enligt de tidigare uppgjorda planerna och tillstyrker i anslutning härtill styrelsens förslag om ytterligare medelsanvisning och lånegaranti. Enligt *kommerskollegium* lär det under senare år inom det enskilda näringslivet i stor utsträckning ha förekommit avsevärda överskridanden av preliminära kostnadsberäkningar i liknande sammanhang, vilket skulle tyda på att tidsförhållandena försvårat mera exakta kalkyler. Vidare framhåller kollegium, att det på nuvarande stadium och med hänsyn till nödvändigheten av att anläggningarna givas en ur teknisk synpunkt tillfredsställande utformning självfallet icke är möjligt att minska medelsbehovet nämnvärt genom att knappa in på de år 1946 och år 1947 beslutade anläggningarna. Kollegium vill ej motsätta sig styrelsens förslag att utöka anläggningarna med vissa nya hjälpavdelningar till en kostnad av ca 5,5 miljoner kronor, ehuru kostnaderna för exempelvis central- och kallförrådet förefalla kollegium höga. Kollegium tillstyrker sålunda att medel ställas till förfogande i den utsträckning bolaget begärt. Även *fullmäktige i riksbanken* ha i sitt yttrande utgått från att järnverkets utbyggnad bör fortsätta i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen tidigare fattade beslut men förklarar sig icke kunna bedöma, huruvida en utbyggnad i den takt styrelsen föreslagit är nödvändig och lämplig. Enligt riksbanksfullmäktiges mening bör en översyn av de framlagda planerna ske för att besparingar om möjligt skola kunna uppnås. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* framhålla vikten av att de kalkyler, som skola ligga till grund för riksdagens beslut, uppgöras med yttersta noggrannhet och förutseende samt anföra vidare, att de nya stora kapitalbehov, som nu redovisas för järnverkets utbyggnad, äro ägnade

att inge det intrycket, att denna grundsats icke helt iakttagits i föreliggande fall. Å andra sidan, framhålla riksgäldsfullmäktige, måste det medgivnas, att den senaste internationella utvecklingen svårigen kunnat förutses.

Statskontoret anför, att någon möjlighet att i nuvarande läge avbryta arbetet med utbyggnaden av Norbottens järnverk ej lär föreligga och att det under sådana förhållanden synes oundvikligt att anvisa bolaget erforderliga medel. Med hänsyn till de betydande belopp, varmed tidigare beviljade anslag överskridits, ifrågasätter emellertid statskontoret huruvida icke anledning finnes att låta verkställa en ingående eftergranskning av de tidigare framlagda kalkylerna och på så sätt till nytta för den fortsatta verksamheten klarlägga orsakerna till den enligt ämbetsverkets mening anmärkningsvärda fördyringen av järnverket. Dessa orsaker kunna enligt statskontorets uppfattning utrönas på ett tillfredsställande sätt endast genom jämförelser mellan kalkylerade och verkliga kostnader, verkställda för var och en av de särskilda enheter, som ingå i den ursprungliga kostnadsberäkningen, och med fördelning på arbets-, material- och andra kostnader samt en ingående analys av de för varje detalj konstaterade skillnadsbeloppen. Såvitt statskontoret kunnat finna, har någon dylik mer omfattande efterkontroll av kostnadsberäkningarna icke hittills företagits. På grundval av de av bolagsstyrelsen lämnade uppgifterna anser statskontoret sig kunna uttala den uppfattningen att de mera avsevärda fördyringarna i fråga om vissa anläggningar icke kunna bero enbart på pris- och kostnadsstegringen, utan att anledningen till kostnadsökningarna delvis är att hänföra till avsevärda felkalkyleringar. — Bortsett från den eftergranskning av kalkylerna, som statskontoret sålunda förordar, anser ämbetsverket att planläggningen av ännu ej slutförda anläggningar bör över ses med ett bättre iakttagande än hittills av affärsekonomiska principer.

Beträffande sättet för den nu ifrågasatta medelsanvisningen anför *statskontoret* att styrelsens förslag icke synes kunna godtagas, då ett bifall härtill skulle innebära, att bolaget helt befriades från räntekostnader för ett investerat kapital om 110 000 000 kronor, vilka kostnader i stället komme att belasta statsverkets driftbudget i form av ökade ränteutgifter för riksgäldsfonden. Statskontoret föreslår i stället, att av det erforderliga beloppet om 145 000 000 kronor endast 70 000 000 kronor anvisas såsom aktiekapital medan 75 000 000 kronor anskaffas av bolaget genom upplåning med statsgaranti. *Fullmäktige i riksbanken* motsätta sig icke de principer, som ligga till grund för styrelsens förslag beträffande fördelningen av det erforderliga medelstillskottet mellan aktiekapital och upplåning med statsgaranti men föreslå i fråga om lånegarantien, att densamma begränsas till exempelvis fem år för att riksdagen skall få tillfälle att ånyo pröva frågan, om fortsatt behov av garantien skulle föreligga. Enligt riksbanksfullmäktiges mening torde det vidare icke vara nödvändigt att hela det begärda beloppet ställes till förfogande under nästa budgetår. *Kommerskollegium* anser det vara lämpligt att uppdelat kapitaltillskottet på två eller tre budgetår. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* erinrar i sitt yttrande om en

rad faktorer, vilka medföra att tillgången på medel, som kunna placeras i statspapper, för närvarande är jämförelsevis knapp. I anslutning härtill anföra riksgäldsfullmäktige, att stora svårigheter komma att uppstå för riksgäldskontoret att anskaffa de medel, som erfordras för redan anvisade utgifter av lånemedel för statens kapitalinvesteringar och att varje ny belastning av kapitalmarknaden av den storlek, varom här är fråga, inger allvarliga betänkligheter. Riksgäldsfullmäktige framhålla vidare, att riksgäldskontoret under år 1951 i särskilt stor utsträckning måste skaffa medel för att tillgodose nya kapitalbehov och till inlösen av statslån. Med hänsyn härtill och till knappheten på kapitalmarknaden anse riksgäldsfullmäktige önskvärt att — om utbyggnadsprogrammet icke kan skäras ned — kapitaltillskotten fördelas under en längre tidsperiod. *Riksgäldsfullmäktigen Hagberg* har till protokollet i ärendet låtit anteckna bl. a., att enligt hans uppfattning fullmäktige bort förorda utredning beträffande möjligheten att — utan att äventyra i bolagets anläggningar redan bundet kapital — låta tills vidare anstå med järnverkets utbyggnad eller bedriva denna i långsammare takt. Därvid borde man, med beaktande av att så många andra ur näringslivets och samhällets synpunkt angelägna byggnadsföretag i rådande läge måst ställas på framtiden, icke rygga tillbaka för en tillfällig nedskärning av bolagets utbyggnadsprogram.

Styrelsens hemställan att bolaget måtte få förvärva aktierna i *Mertainens gruvaktiebolag* biträdades av *länsstyrelsen i Norrbottens län*. Vissa erinringar mot förslaget göras däremot av kommerskollegium och statskontoret, vilka myndigheter avstyrka styrelsens framställning i denna del.

Kommerskollegium anför, att *Mertainens gruvaktiebolag* har till uppgift att förvalta dels bolaget tillhöriga aktier, fastigheter och gruvutmål, dels ock vissa av statens jordegendomar och utmål, i vilka bolaget icke äger del. Gruvbolaget har hittills icke drivit annan rörelse än som erfordrats för gruvornas försvar och skötseln av fastigheterna, från vilka en viss virkesavkastning och smärre arrendeavgifter erhållits. Av kollegii redogörelse framgår, att gruvbolaget innehar aktier i Aktieselskapet Taraldsvik, viss fast egendom i Kiruna och Gällivare om sammanlagt 6 782,⁴⁸ hektar samt hela eller i det närmaste hela gruvrätten i 82 utmål. Härjämte förvaltar gruvbolaget för statens räkning 6 fastigheter i Svappavaara by om tillsammans 3 244 hektar ävensom 69 gruvutmål i Kiruna och Gällivare. Utgående från att det från järnverkets sida framställda önskemålet om förvärv av järnmalmsfyndigheter närmast avser *Mertainens malmfält* anför kollegium, att det icke synes vara lämpligt att gruvbolagets karaktär av förvaltningsbolag bibehålles, därest järnverket skulle få tillstånd att förvärva hela aktiestocken i gruvbolaget. Enligt kollegii mening bör gruvbolaget därför före överlåtelsen dels avhända sig nyssnämnda aktiepost, dels på staten överlåta den gruvegendom, som icke lämpligen kan ifrågakomma för fyllandet av järnverkets malmbehov, ävensom den fasta egendom, som icke prövas erforderlig för järnverkets blivande gruvdrift. Kollegium fin-

ner, att det under dessa omständigheter kan ifrågasättas, huruvida gruvbolaget över huvud taget behöver bibehållas som ett dotterbolag till Norrbottens järnverk aktiebolag. Järnverkets behov av att disponera järnmalmsfyndigheter kan enligt kollegium lika väl tillgodoses genom fyndigheternas och markens försäljning eller utarrendering till järnverket.

Kommerskollegium ingår vidare på en närmare diskussion av frågan huruvida järnverket i egen regi behöver bryta fosforfattig malm. Härutinnan anför kollegium, att det synes vara tämligen klart, att om tackjärnstillverkningen i någon större utsträckning och under avsevärd tid framåt kommer att inriktas på kvaliteter med lägre fosforhalt, de malmkvantiteter, som enligt 1927 års malmavtal kunna påräknas från malmbolaget, komma att tills vidare vara knappa. Enligt kollegium torde nämligen malmbolagets försäljningar, särskilt i vad avser fosforfattig malm, som är mycket efterfrågad på exportmarknaden och som kan produceras endast i jämförelsevis begränsad omfattning, under nuvarande högkonjunktur ligga så nära leveransförmågan, att det är svårt att tillgodose malmbehov, vilka anmälas på kort sikt, även om de i förhållande till malmbolagets hela malmproduktion förefalla obetydliga. Kollegium förmodar emellertid, att järnverkets svårigheter vållats av den omständigheten att järnverket icke i tillräckligt god tid kunnat träffa avslut om leveranser av fosforfattig malm utöver de i avtalet fastställda kvantiteterna. Kollegium erinrar om att det även vid egen gruvdrift erfordras en viss planering framåt i tiden men tillfogar, att malmbehovet vid gruvdrift i egen regi kanske kan tillgodoses något lättare än vid uppgörelse med malmbolaget, åtminstone under de tidsperioder, då detta bolags produktionsförmåga är helt tagen i anspråk. Sistnämnda omständighet talar enligt kollegii mening för att järnverket skulle få disponera malm från Mertainenfältet. Å andra sidan finner kollegium det mest rationellt att gruvdriften i ifrågavarande trakter bibehålles vid sin nuvarande koncentration till ett fåtal större driftsenheter. Med hänsyn härtill synes det kollegium mindre tilltalande att nu med arbete belägga Mertainenfältet för produktion av en årlig kvantitet malm, som, då järnverkets rörelse i huvudsak är byggd på förädling av fosforrik malm, förmodligen blir ganska obetydlig, växlande år från år och kanske i själva verket för liten som underlag för en egen förvaltning. Kollegium ifrågasätter, huruvida det icke är lämpligt att järnverket anskaffar ett reservlager av fosforfattig malm, som kan anlitas för att utjämna de behov, vilka icke kunna förutses i tillräckligt god tid. Härigenom skulle investeringar för en gruvdrift i järnverkets egen regi enligt kollegii mening kunna undvikas.

Statskontoret framhåller, att någon beräkning av det verkliga värdet av aktierna i Mertainens gruvaktiebolag i och för den statliga kapitalredovisningen icke verkstälts. Ej heller har enligt statskontoret realvärdet av bolagets tillgångar uppskattats under den tid aktierna varit i statens ägo. Ämbetsverket anför, att det verkliga värdet av gruvbolagets aktier numera, på grund av den allmänna prisstegringen under nämnda tid, lär vara avsevärt högre än vad aktiekapitalet angiver. Därest statsmakterna skulle medgiva,

att järnverket förvärvar aktierna i gruvbolaget, borde därför köpeskillingen bestämmas efter en sakkunnig uppskattning av malmfältens framtida avkastningsvärde. Statskontoret anser det i varje fall icke böra ifrågakomma, att järnverket tillföres de mervärden, som kunna väntas uppkomma redan vid gruvidriftens början utan att dessa bokföringsmässigt komma till uttryck.

Härjämte anför statskontoret, att ifrågavarande malmfält sakna driftbyggnader, maskiner och transportanordningar samt bostäder och att, om gruvidrift i malmfälten skulle påbörjas i enlighet med förevarande förslag, ytterligare kapitalinvesteringar i Norrbottens järnverk skulle erfordras. Dylika investeringar kunna enligt ämbetsverkets mening i nuvarande ekonomiska läge icke tillrådas. Enligt statskontorets åsikt är det, så länge järnverket kan fylla sitt malmbehov från redan utbyggda malmfält, ur nationalekonomisk synpunkt mindre välbetänkt att tillskapa nya transportleder och anläggningar samt att anskaffa maskiner, inventarier och arbetskraft för exploatering av malmfyndigheter, vilka lämpligen böra utnyttjas först när malmtillgångarna uttömts i de gruvfält, där brytning nu äger rum. Statskontoret avstyrker därför det framlagda förslaget om överlåtelse av aktierna i gruvbolaget till Norrbottens järnverk aktiebolag.

Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag gör i sina i ärendet ingivna skrivelser vissa erinringar mot de från järnverkets sida lämnade uppgifterna rörande malmvärdets innebörd och tillämpning. Beträffande storleken av malmleveranserna till järnverket framhåller malmbolaget, att detta trots den mycket utpräglade brist på fosforren malm, som föreligger i alla köpareländer, anser sig utan svårighet kunna tillgodose järnverkets hela inköpsbehov av fosforrena s. k. extramalmer, i varje fall försåvitt behovet i framtiden kommer att liksom hittills uppgå till högst omkring 40 000—50 000 ton per år. Malmbolaget framhåller, att bolagets produktion av hithörande malmsortiment för närvarande uppgår till ca 900 000 ton per år. Vidare anföres, att malmbolaget vid försäljning av extramalm icke kan utfästa sig att lämna särskilda förmåner åt järnverket framför andra kunder inom och utom landet vare sig i fråga om priser eller tid för rekvisition. Enligt malmbolagets mening skulle järnverkets önskemål om en malmtillgång, som möjliggjorde en smidig anpassning av produktionen efter marknadsförhållandena, lättare kunna uppfyllas, om järnverket liksom andra liknande företag ordnade så, att malm i erforderlig omfattning kunde lagras invid järnverket.

Bolagsstyrelsens hemställan om medel för att täcka kostnaderna för uppförande av ett rördelsgjuteri tillstyrkes av *länsstyrelsen i Norrbottens län*. Övriga remissmyndigheter, som yttrat sig i denna fråga, ha antingen avstyrkt framställningen eller velat ställa frågan på framtiden. *Fullmäktige i riksbanken* anse de skäl, som av styrelsen åberopats för framställningen, knappast vara tillräckliga för ett bifall till densamma. Ej heller *statskontoret* anser sig på grundval av den föreliggande utredningen kunna tillstyrka styrelsens förslag. *Kommerskollegium* finner, under framhållande att några garantier för det ekonomiska utfallet av rördelstillverk-

ningen icke synas ha lämnats vid tillkomsten av ifrågavarande anläggning, ej skäl att nu tillstyrka bifall till framställningen; kollegium förordar en utredning rörande dels i vad mån beredskapssynpunkter kunna ha varit avgörande vid anläggningens tillkomst, dels ock tillverkningens lönsamhet sedan anläggningarna helt färdigstälts.

Statens priskontrollnämnd anför att frågan om korttidsavskrivning av rördelsgjuteriet borde ha avgjorts i samband med att rördelstillverkningen igångsattes. Då brist på normalrördelar rådde vid detta tillfälle, kan det enligt nämnden förutsättas, att företag, som på förslag av de svenska försörjningsmyndigheterna igångsatt tillverkning av dylika produkter i väsentlig omfattning, skulle ha erhållit garantier för behöflig korttidsavskrivning av anläggningen i form av ett statligt bidrag eller inkalkylerande av högre avskrivningskostnader i priserna under viss tid, därest dylika garantier begärts under hänvisning till bl. a. framtida återkommande utländsk konkurrens. Nämnden menar, att då frågan icke väcktes vid ifrågavarande tidpunkt, företaget får förutsättas ha ansett sig kunna taga den risk, som framdeles kunde uppkomma av sistnämnda anledning.

Priskontrollnämnden anför vidare, att det icke för närvarande är möjligt att konstatera det verkliga ekonomiska resultatet av rördelstillverkningen vid full drift, eftersom anläggningen ännu icke är fullt utbyggd. Nämnden meddelar, att bolaget till nämnden inkommit med begäran om rätt att höja nu gällande priser på normalrördelar. Denna framställning hade ännu icke slutbehandlats av nämnden. Med stöd av de uppgifter, som bolaget lämnat i samband med framställningen, anser nämnden, att vissa kostnader för rördelstillverkningen kunna komma att påverkas i gynnsam riktning i samband med att rördelsgjuteriet helt färdigställes. Nämnden föreslår därför, att frågan om anvisande av medel till avskrivning av anläggningens kostnaderna för rördelsgjuteriet får anstå till dess att anläggningen helt utbyggt och därefter varit i drift ett år.

Departementschefen.

Norrbottens järnverk aktiebolag tillkom efter beslut av 1939 års urtima riksdag och har sedermera utbyggt i enlighet med beslut vid flera följande riksdagar. Bolaget skulle till huvudsakligt föremål för sin verksamhet ha tackjärnstillverkning vid anläggningar i Luleå.

Till grund för projektet om ett järnverk i Norrbotten låg bl. a. ett sedan lång tid närt önskemål att där öppna möjlighet för inhemsk förädling av järnmalm från de lappländska gruvorna. Det syntes föga tilltalande, att praktiskt taget all denna malm skulle exporteras och förädlas i andra länder samt att en icke ringa del av vår tackjärnsimport skulle utgöras av sådan vara, som eventuellt tillverkats av exporterad lapplandsmalm. I betraktande härav framstod det som i hög grad önskvärt att göra det möjligt att inom

landet förädla åtminstone någon del av de rikliga järnmalmstillgångarna i Lappland.

I diskussionen framhölls vidare, att tillkomsten av ett tackjärnverk i Norrbotten skulle väsentligt öka försörjningsmöjligheterna i detta län, där det regelmässigt mötte stora svårigheter att bereda sysselsättning åt den växande befolkningen. Det påpekades, att nativitetsöverskottet i länet vore förhållandevis större än i någon annan del av landet och att arbetslöshetssiffrorna därstädes plögade vara relativt höga även under goda konjunkturer. Argumentationen för järnverkets tillkomst och utbyggnad anknöt också till önskemålen om ett mera differentierat näringsliv i Norrbotten. Järnverket förutsattes komma att medföra icke blott sysselsättning för en stor arbetarstam vid järnverket utan även en mera mångsidig utveckling av hemmamarknadsindustrierna i länet.

Det må slutligen erinras, att vårt lands beroende av utlandet i vad angår försörjningen med järn och stål redan före det andra världskriget givit anledning till allmänna önskemål om en utvidgning av den svenska järnindustrien; därvid knöts intresset bl. a. just till möjligheten att på grundval av de lappländska malmtillgångarna upptaga tillverkning av tackjärn.

Att någon bestående järnindustri i Norrbotten fram till krigsutbrottet år 1939 icke kommit till stånd trots synnerligen vägande närings-, arbetsmarknads- och försörjningspolitiska skäl torde i stort sett ha berott därpå, att de ekonomiska utsikterna ansetts ogynnsamma. Framför allt bränslekostnaderna förmodades komma att belasta en norrländsk järnförädlingsindustri i sådan grad, att densamma icke skulle bli lönande. De kalkyler, vilka framlades i 1939 års proposition i ämnet, gävo emellertid till resultat, att ekonomiska betänkligheter icke längre borde förhindra anläggningen av ett tackjärnverk i Norrbotten.

Härtill kom, att de försörjningsmässiga motiven för en sådan anläggning i och med krigsutbrottet erhöilo ökad styrka. Nödvändigheten att så långt möjligt trygga landets försörjning med järn under den begynnande krisen, om vars längd och omfattning något bestämt antagande icke kunde göras, blev en faktor med avgörande betydelse för verkets tillkomst.

Enligt de av bolagets styrelse framlagda byggnadsplanerna, som godkändes av 1941 års riksdag, skulle järnverkets huvuddel bestå av ett tackjärnverk, omfattande två elektriska tackjärnsugnar med en sammanlagd produktionskapacitet av 60 000 ton tackjärn per år, samt ett sinterverk. Ur såväl företagsekonomiska som allmänna försörjningsmässiga synpunkter befanns det dessutom ändamålsenligt att utbygga tackjärnverket med thomas- och elektrostillverk för tackjärnets vidare förädling. Till järnverket skulle också höra hjälpanläggningar och allmänna anläggningar.

Vid 1944 års riksdag beslöts uppförande av en förreduktionsanläggning, i vilken gasen från tackjärnsugnarna skulle kunna utnyttjas, samt en tredje tackjärnsugn. Efter den tredje ugnens tillkomst beräknades tackjärnsproduktionen stiga till 90 000 ton per år.

År 1945 anhöll riksdagen hos Kungl. Maj:t om en allsidig utredning rö-

rande möjligheterna att upprätta en utvidgad metallurgisk industri i Norrbotten. Utredningsuppdraget lämnades åt styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag, som den 17 april 1946 inkom med förslag angående järnverkets fortsatta utbyggnad.

Till grund för styrelsens förslag låg bl. a. en särskild utredning rörande landets beräknade behov av valsat och smitt järn och stål omkring år 1950. Med stöd av utredningen uttalade bolagsstyrelsen, att tillräckligt utrymme fanns för ökning av den inhemska järnproduktionen med omkring 300 000 ton valsat handelsjärn per år. Styrelsen föreslog, att denna produktionsökning skulle åstadkommas genom utbyggnad av Norrbottens järnverk, och framlade anläggningsplaner och kostnadsberäkningar för en dylik utbyggnad.

Enligt styrelsens förslag skulle utbyggnaden ske i två etapper. I den första utbyggnadsetappen skulle uppföras dels en koksasmusn med en årlig kapacitet av 200 000 ton tackjärn, dels ett götvalsverk och ett grovvalsverk. Härjämte skulle järnverkets övriga anläggningar utvidgas i den utsträckning, som betingades av den planerade produktionsökningen. Bl. a. skulle elektrostålverket utvidgas till att omfatta ytterligare två ugnar.

I proposition till 1946 års riksdag framlades förslag till utbyggnad av Norrbottens järnverk i enlighet med de av bolagsstyrelsen utarbetade anläggningsplanerna för den första utbyggnadsetappen. Propositionen med de däri upptagna utbyggnadsplanerna blev av riksdagen godkänd.

Till frågan om den andra etappen av järnverkets nu ifrågavarande utbyggnad återkom bolagets styrelse påföljande år. Styrelsen hade då funnit ändamålsenligt att tills vidare något begränsa utvidgningen av järnverkets tackjärnsbas. Beträffande den slutliga utformningen av valsverksanläggningen föreslog styrelsen dels att ett grovvalsverk av typ duo-reversier skulle anskaffas i stället för det grovvalsverk av typ trio, som förutsatts i 1946 års utbyggnadsplaner, dels att valsverksanläggningen skulle kompletteras med ett fin- och trådvalsverk. Nämnda anläggning skulle sålunda enligt de nu framlagda planerna komma att bestå av ett götvalsverk, ett grovvalsverk av typ duo-reversier samt ett fin- och trådvalsverk. I anledning av bolagets skrivelse framlades proposition till 1947 års riksdag, som i huvudsak biträdde förslaget.

De av 1941 och 1944 års riksdagar beslutade anläggningarna, med undantag av thomasverket, ha nu varit i bruk under en följd av år. Två tackjärnsugnar färdigställdes under hösten 1943 och den tredje tackjärnsugnen i september 1946. Sinterverket och elektrostålverket togos i drift i början av år 1945 och förreduktionsanläggningen under år 1947. Jämte nu nämnda anläggningar samt därtill hörande hjälpavdelningar och allmänna avdelningar har bolaget dels förvärvat ett kalkbruk och en manganmalmgruva, dels ock låtit uppföra ett rördelsgjuteri och en fabrik för tillverkning av mursten av slagg, s. k. vibrexitblock.

Den av 1946 och 1947 års riksdagar beslutade utbyggnaden av järnverket har på grund av förlängda leveranstider för maskiner och annan utrustning

samt delvis till följd av brist på arbetskraft icke kunnat fullbordas inom den ursprungligen avsedda tiden, d. v. s. till omkring år 1950. Koksmasugnen och götvalsverket väntas dock bli färdiga under loppet av de närmaste månaderna, och styrelsen meddelar, att bolaget har för avsikt att under år 1951 igångsätta driften vid dessa anläggningar. I övrigt beräknas nyanläggningarna bli färdigställda under loppet av innevarande och nästa år. Full drift vid järnverkets samtliga anläggningar väntas senast i början av år 1953.

Av de uppgifter, styrelsen lämnat om produktionen vid de färdigställda anläggningarna, framgår bl. a. följande. Tillverkningen av tackjärn uppgick under redovisningsåren 1943/44—1949/50 till sammanlagt ca 463 500 ton. Under de två senast förflutna redovisningsåren har tackjärnsproduktionen uppgått till 82 800 respektive 85 500 ton per år. Dessa tillverkningsciffror innebära, att tackjärnverkets kapacitet, beräknad till 90 000 ton per år, utnyttjats till 92—95 procent under ifrågakvarande tidsperioder. Styrelsen beräknar, att järnverkets produktion av tackjärn under år 1949 utgjorde ca 10 procent av den totala tackjärnsproduktionen inom landet. Av stål-göt ha vid järnverket tillverkats sammanlagt 91 300 ton; produktionen härav har under de senaste åren hållit sig omkring 20 000 ton per år. Vid det icke helt färdigställda rördelsgjuteriet, vars totalkapacitet styrelsen anger till 5 000 ton per år vid tvåskiftsdrift, har under tre redovisningsår tillverkats en kvantitet om sammanlagt 8 700 ton rördelar, därav 4 900 ton under redovisningsåret 1949/50. Styrelsen beräknar, att bolaget för närvarande svarar för omkring 75 procent av den totala produktionen av gjutna rördelar inom landet.

De anförda produktionssiffrorna torde giva vid handen, att järnverket under den tid anläggningarna varit i bruk lämnat icke oväsentliga tillskott till vår järnförsörjning.

För innevarande år räknar styrelsen med att vid den snart färdiga koksmasugnen kunna producera i runt tal 100 000 ton tackjärn utöver det tackjärn som produceras vid de elektriska tackjärnsugnarna. För att belysa omfånget av detta produktionstillskott må anföras, att totalproduktionen i landet av motsvarande slag av tackjärn enligt Järnverksföreningens senast utkomna berättelse under år 1950 utgjorde 441 800 ton. Enligt vad jag inhämtat är avsättningen av den nytillkommande tackjärnstillverkningen vid Norrbottens järnverk tryggad, i icke ringa mån genom försäljningar på exportmarknaden.

Bolaget avser vidare att under innevarande år tillverka omkring 30 000 ton valsverksprodukter, i främsta rummet s. k. billets.

Till bestridande av anläggningskostnaderna för den utbyggnad av Norrbottens järnverk, som beslutades av 1941 och 1944 års riksdagar — med undantag för thomasverket och förreduktionsanläggningen — har bolaget erhållit kapitaltillskott om tillhoppa 22 000 000 kronor. Av ett lånebelopp om 1 500 000 kronor, som ställdes till bolagets förfogande för uppförande

av förreduktionsanläggningen, ha hittills 600 000 kronor tagits i anspråk. Summan av de av staten tillskjutna medlen för ifrågavarande utbyggnad, bortsett från thomasverket, utgör sålunda 22 600 000 kronor. De till denna utbyggnad hänförliga anläggningarna voro i bolagets balansräkning per den 30 juni 1950 upptagna till ett anskaffningsvärde av 28 095 200 kronor. Skillnaden mellan de två nyss anförda beloppen, 5 495 200 kronor, utgör vad bolaget tillskjutit för att täcka dels kostnader för de av riksdagen beslutade anläggningarna, dels kostnaderna för förvärvet av kalkbruket och mangangruvan samt uppförande av rördelsgjuteriet och murstensfabriken.

Kostnaderna för den av 1946 och 1947 års riksdagar beslutade utbyggnaden beräknades ursprungligen till sammanlagt 150 000 000 kronor. Till bestridande av dessa kostnader har bolaget dels erhållit kapitaltillskott i form av aktiekapital om tillhoppa 55 500 000 kronor, dels medgivits lånegaranti för ett till 95 000 000 kronor avrundat belopp. Summan av det tillskjutna aktiekapitalet och det statsgaranterade lånebeloppet utgör 150 500 000 kronor. Härtill kommer ett belopp av 4 500 000 kronor, som av 1944 års riksdag beviljades till uppförande av thomasverket. I allt har sålunda genom direkta kapitaltillskott eller genom lånegaranti ett belopp av 155 000 000 kronor ställts till bolagets förfogande för den pågående utbyggnaden av järnverket inklusive uppförandet av thomasverket. Det är emellertid att märka, att av sistnämnda belopp endast 150 500 000 kronor avse egentliga anläggningskostnader, medan av återstoden 2 500 000 kronor beräknats för bestridande av räntekostnader under utbyggnadstiden och 1 500 000 kronor för igångkörningskostnader m. m.; därjämte har styrelsen enligt den föreliggande utredningen avsett att taga resten, d. v. s. 500 000 kronor — som motsvarar den nyss antydda avrundningen av lånegarantien — i anspråk för täckande av ytterligare igångkörningskostnader.

Styrelsen för bolaget har nu i skrivelse den 25 oktober 1950 meddelat att järnverkets utbyggnad kommer att draga betydligt större kostnader än som tidigare beräknats och i anledning härav hemställt om ytterligare medelsanvisning och garantigivning.

De egentliga anläggningskostnaderna i samband med 1946—47 års utbyggnad beräknas i styrelsens nu förevarande skrivelse till sammanlagt 258 068 600 eller (258 068 600 — 150 500 000 =) 107 568 600 kronor mera än vad som tidigare avsetts för ändamålet. Styrelsen anger vissa särskilda omständigheter, som bidragit till denna avsevärda fördyring. Sålunda har devalveringen m. m. orsakat merkostnader för bolaget av omkring 4 100 000 kronor och vidare har järnverkets hamnanläggning till följd av grundförhållandena blivit ca 1 000 000 kronor dyrare än beräknat. Järnverkets elektrostålverk har utrustats med en stålugn utöver de tidigare planerade, vilket föranlett en merkostnad av 2 350 000 kronor. Slutligen har styrelsen vid beräkningen av anläggningskostnaderna nu medtagit de till 5 480 700 kronor beräknade kostnaderna för vissa ytterligare nyanläggningar, vilka anses nödvändiga för en rationell järnverksdrift.

Storleken av den kostnadsökning, som vållats av de sålunda särskilt uppräknade orsakerna, uppgår till (4 100 000 + 1 000 000 + 2 350 000 + 5 480 700 =) 12 930 000 kronor. Återstoden av den beräknade merkostnaden för utbyggnaden eller (107 568 600 — 12 930 000 =) i runt tal 95 000 000 kronor, motsvarande ca 63 procent av det ursprungligen beräknade anläggningsskapitalet, beror enligt styrelsens förklaring till övervägande del på den pris- och kostnadsstegring, som inträffat sedan kalkylerna för utbyggnaden framlades.

I anslutning till de anförda beräkningarna hemställer styrelsen, att för budgetåret 1951/52 måtte till teckning av ytterligare aktier i bolaget anvisas ett investeringsanslag av 110 000 000 kronor, i runt tal motsvarande den beräknade fördyringen av de egentliga anläggningsskostnaderna i samband med järnverkets utbyggnad.

Utom det sålunda äskade kapitaltillskottet har bolaget enligt styrelsen behov av ytterligare medel för täckande av anläggningsverksamhetens indirekta kostnader och andel i bolagets allmänna förvaltningskostnader, till bestridande av ränta på det i nyanläggningarna investerade kapitalet under utbyggnadstiden, till täckande av igångkörningskostnader samt till oförutsedda utgifter. Storleken av detta medelsbehov uppskattas av styrelsen preliminärt till i runt tal 35 000 000 kronor. En del av nyssnämnda kostnader torde dock sannolikt kunna täckas med framtida driftöverskott. Styrelsen föreslår, att bolaget för ifrågavarande ändamål skall i mån av behov få upptaga lån med statsgaranti, på sätt förut skett i samband med utbyggnaden, intill ett belopp av 35 000 000 kronor.

Styrelsen har i sin skrivelse även upptagit vissa spörsmål, som röra tillförseln av järnmalm till järnverket. Denna är för närvarande reglerad genom de mellan staten och Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag träffade avtalen av år 1927 och år 1938, enligt vilka staten äger att på vissa villkor erhålla intill 200 000 ton malm per år från bolaget tillhöriga gruvor. Statens rätt till ifrågavarande malmleveranser har överflyttats på järnverksbolaget. Mellan sistnämnda bolag och malmbolaget har dessutom träffats ett avtal om ytterligare leverans av högst 800 000 ton malm per år. Enligt styrelsen kan järnverkets behov av fosforfattiga järnmalmer icke på ett tillfredsställande sätt tillgodoses inom ramen för de träffade malmavtalen. För att i kvalitativt hänseende kunna anpassa sin tackjärnsproduktion efter marknadens växlande anspråk har järnverksbolaget måst inköpa fosforfattiga malmer utom avtalen. Detta har vållat järnverket vissa svårigheter, som enligt styrelsens mening skulle kunna avhjälpas, om bolaget finge tillgång till egna gruvfyndigheter. Styrelsen har vid sina undersökningar funnit, att Mertainens malmfält, som tillhör det statsägda Mertainens gruvaktiebolag, skulle motsvara järnverkets behov, och anhåller att få förvärva aktierna i nämnda gruvbolag för en köpeskilling motsvarande deras nominella värde, 5 000 000 kronor. Likvid skulle enligt styrelsens förslag ske i form av aktier i järnverksbolaget.

Styrelsen har slutligen hemställt, att bolaget måtte få ersättning för kost-

naderna för uppförande av rördelsgjuteriet vid järnverket. Dessa kostnader efter fullbordad utbyggnad av gjuteriet beräknas uppgå till i runt tal 4 200 000 kronor. Till stöd för sin hemställan har styrelsen anfört, att bolaget låtit uppföra rördelsgjuteriet för att kunna medverka till att trygga landets försörjning med gjutna rördelar på vilka brist förelegat. Rördelstillverkningen har emellertid visat sig oräntabel och framtidsutsikterna för densamma äro ovissa.

De remissinstanser, som yttrat sig över styrelsens hemställan om ytterligare medelsanvisning och lånegaranti för finansiering av järnverkets utbyggnad, ha tillstyrkt eller i vart fall icke velat motsätta sig att bolaget erhåller det erforderliga kapitaltillskottet för att kunna fullfölja utbyggnaden. Något yrkande att utbyggnaden på grund av den konstaterade fördyringen skulle avbrytas eller bedrivas i långsammare takt har icke framställts annat än reservationsvis. Från några håll har emellertid en översyn av planerna för den återstående utbyggnaden ifrågasatts. Beträffande styrelsens förklaringar till fördyringen gör statskontoret vissa erinringar, i anslutning till vilka ämbetsverket påyrkar, att en mera ingående eftergranskning företages av de tidigare kalkylerna. Kommerskollegium påpekar emellertid, att avsevärda överskridanden av preliminära kostnadsberäkningar i liknande sammanhang lära ha förekommit inom det enskilda näringslivet, något som enligt kollegii mening skulle tyda på att tidsförhållandena försvårat mera exakta kalkyler.

Styrelsens förslag rörande sättet för finansieringen av den fortsatta utbyggnaden har icke godtagits av statskontoret, som föreslår, att endast 70 000 000 kronor anvisas till aktieteckning och att det i övrigt erforderliga beloppet, 75 000 000 kronor, anskaffas av bolaget genom upplåning med statsgaranti. Övriga remissinstanser, som yttrat sig i denna fråga, ha icke haft något att erinra mot de av styrelsen angivna principerna för fördelningen av det erforderliga beloppet mellan medelsanvisning och upplåning. Där emot har i flera remissvar ifrågasatts, huruvida hela det till aktieteckning avsedda beloppet om 110 000 000 kronor verkligen erfordras under nästa budgetår. Bl. a. ha riksgäldsfullmäktige, med hänsyn till det nuvarande läget på kapitalmarknaden, ansett det önskvärt, att kapitaltillskotten fördelas på en längre tidsperiod.

Styrelsens hemställan om förvärv av Mertainens gruvaktiebolag har avstyrkts av kommerskollegium och statskontoret. Det förstnämnda ämbetsverket framhåller, att järnverkets behov av att disponera järnmalmsfyndigheter lika väl kan tillgodoses genom enbart fyndighetens och markens försäljning eller utarrendering till järnverksbolaget. Kollegium ifrågasätter vidare — i likhet med Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag — huruvida icke järnverkets svårigheter att tillgodose sitt behov av fosforfattiga järnmalmer skulle kunna i stort sett avhjälpas genom anordningar för lagring av dylik malm invid järnverket. Statskontoret erinrar om att det verkliga värdet av gruvbolagets tillgångar torde överstiga aktiernas nominella värde.

Framställningen om ersättning för kostnaderna till rördelsgjuteriet ha de

flesta remissinstanser, som yttrat sig i denna del, icke funnit skäl att nu tillstyrka. Statens priskontrollnämnd har framhållit, att frågan om korttidsavskrivning av rördelsgjuteriet borde ha avgjorts i samband med tillverkningens igångsättande.

Vad först angår den konstaterade fördyringen av järnverkets pågående utbyggnad samt bolagsstyrelsens hemställan om ytterligare medelsanvisning och lånegaranti vill jag framhålla följande.

Av styrelsens skrivelse framgår, att utbyggnaden nu befinner sig på ett långt framskridet stadium. Även om det ursprungligen tänkta byggnadsprogrammet, enligt vilket de nya anläggningarna skulle vara färdiga omkring år 1950, icke kunnat hållas, stå dock flertalet av anläggningarna inför sin snara fullbordan. Driften vid koksugasugnen och götvalsverket kommer, om koksbrist eller annan särskild svårighet ej vållar hinder, att börja under innevarande år. I nuvarande tidsläge är det uppenbarligen om möjligt viktigare än tidigare att icke försumma någon möjlighet, varigenom landets försörjning av handelsjärn kan förbättras. Med hänsyn till dessa omständigheter och då ett ytterligare dröjsmål med utbyggnadens fullbordan sannolikt kommer att medföra betydande ekonomiska förluster anser jag det ofrånkomligt, att anläggningsarbetena fullföljas i så skyndsamt takt som möjligt.

Det är i och för sig icke överraskande att den 1946 beslutade utbyggnaden av järnverket ställt sig kostsammare än beräknat. Däremot kan det icke undgå att ingiva betänkligheter att det ytterligare kapitalbehovet visat sig så stort som fallet är enligt styrelsens framställning, nämligen — bortsett från kostnader eller kostnadsstegringar för vissa speciella ändamål — cirka 65 % av det beräknade beloppet. Styrelsen har i sin framställning andragit åtskilliga omständigheter som även enligt min mening måste accepteras såsom rimliga förklaringsgrunder till åtminstone en del av de nya kapitalanspråken. Särskilt vill jag därvid erinra om den allmänna pris- och kostnadsstegring som inträtt med avseende å såväl maskiner och utrustning för järnverkets utvidgning som för industriella byggnadsarbeten i allmänhet. Betydande kostnadsstegringar torde ha konstaterats också vid andra större industriella utbyggnader under motsvarande tid. Icke desto mindre förefaller det svårt att komma ifrån att det vid planering och kalkylering av 1946—47 års byggnadsprogram skett förbiseenden, som bidragit till det nu anmälda kapitalbehovet.

Kommerskollegium har påpekat, att kostnaderna för de av bolaget planerade ytterligare nyanläggningarna, 5 480 700 kronor, förefalla väl höga. Jag förutsätter, att bolaget i detta liksom i andra hänseenden ålägger sig en i rådande läge särskilt välmotiverad sparsamhet och alltså söker i möjligaste mån undvika utgifter, vilka icke kunna anses oundgängligen nödvändiga. Någon särskild ytterligare översyn av planerna för utbyggnaden synes på detta stadium, när man befinner sig så nära arbetets fullbordan, knappast

vara motiverad. Utöver vad jag nyss nämnt har jag icke något att erinra mot styrelsens beräkning av medelsbehovet för utbyggnadens fullbordan.

I och för sig finner jag statskontorets förslag om en eftergranskning av de tidigare framlagda kalkylerna rimligt men med hänsyn till de vanskligheter, varmed en sådan undersökning långt i efterhand uppenbarligen måste vara förenad, ställer jag mig dock tvivlande till nyttan härav.

Då 1946 och 1947 års planer för järnverkets utbyggnad framlades, uttalade bolagets styrelse, att den planerade produktionen vid järnverket kunde väntas bli fullt konkurrenskraftig. Den nu konstaterade fördyringen av utbyggnaden kan givetvis på längre sikt minska konkurrensförmågan, i det att kapitalkostnaderna bli större än förutsett. Räntabiliteten beror emellertid i främsta rummet på ett flertal andra, mer eller mindre ovissa faktorer. Avgörande blir till sist den framtida pris- och kostnadsutvecklingen. Det är sålunda ännu för tidigt att fälla något mera bestämt omdöme om järnverkets konkurrensförmåga efter fullbordad utbyggnad.

Bolagsstyrelsen har föreslagit, att fördyringen av de egentliga anläggningskostnaderna, i runt tal 110 000 000 kronor, skall täckas genom ökning av bolagets aktiekapital. Mot detta finansieringssätt har flertalet av de remissinstanser, som yttrat sig därom, icke haft något att erinra. Statskontorets finansieringsförslag, enligt vilket endast 70 000 000 kronor skulle tillföras bolaget i form av aktiekapital, synes dock vara beaktansvärt ur vissa synpunkter. Under alla förhållanden ter det sig, såsom riksgäldskontoret framhållit, med hänsyn till rådande läge på kapitalmarknaden olägligt att omedelbart söka anskaffa hela det belopp styrelsen begärt. En uppdelning av kapitaltillskottet på flera budgetår synes mig därför önskvärd. Enligt vad jag inhämtat från bolagsstyrelsen torde förbrukningen av medel, som tänkas bestridda av aktiekapitalet, under nästa budgetår kunna begränsas till 75 000 000 kronor. Med hänsyn härtill förordar jag, att endast nämnda belopp nu tillföres bolaget genom nyteckning av aktier. Frågan om ytterligare medelsanvisning i denna form torde få bli beroende på förnyad framställning från bolagsstyrelsen.

Bolagsstyrelsens hemställan om ytterligare lånegaranti intill ett belopp av 35 000 000 kronor för att möjliggöra upplåning för bestridande av vissa särskilt angivna kostnader i samband med utbyggnaden finner jag mig kunna biträda. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om lånegarantiens utnyttjande. Härvid bör självfallet så långt möjligt återhållsamhet iakttagas.

Vad angår styrelsens önskemål om förvärv av Mertainens gruvfält finner jag ej anledning att i nuvarande läge, med svårigheter att genomföra omfattande investeringar, taga ställning till ett projekt, som i viss mån förutsätter sådana. Frågan torde framdeles få underkastas en förutsättningslös utredning.

Bolagsstyrelsens framställning om ersättning för kostnaderna till rördelsgjuteriet har av de flesta remissinstanser, som yttrat sig i denna del, ansetts icke för närvarande böra tillmötesgå. Då frågan om en korttidsavskrivning

av rördelsgjuteriet icke lösts i samband med tillverkningens igångsättande och bolaget alltså upptagit ifrågavarande tillverkning utan att ha försäkrat sig om de garantier för verksamhetens framtida lönsamhet, vilka varit av omständigheterna påkallade, finner jag icke skäl att nu biträda styrelsens hemställan på denna punkt.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag å kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 000 kronor,

dels ock besluta, att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti i mån av behov för lån åt Norrbottens järnverk aktiebolag å högst 35 000 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Augustinsson.